

KUZEY MAKEDONYA TÜRKLERİNİN VATANDAŞLIK HAKKI: ENGELLER VE ADALET

SAVAŞ HOŞTAŞ

- Makedonya Türklerinin vatandaşlık hakları ve kültürel kimlikleri, tarihsel süreç içerisinde nasıl ihlal edilmiştir?
-
- Yugoslavya sonrası Makedonya'da Türk toplumunun siyasal sistemden dışlanması, çokkültürlü bir toplum inşasını nasıl engellemiş ve etnik temelli ayrışmayı nasıl derinleştirmiştir?
- Makedonya hükümeti, geçmişteki hak ihlalleriyle nasıl yüzleşmeli ve bugün bu mağduriyetleri gidermek için hangi somut adımları atmalıdır?

Makedonya Türkleri, yüzyıllarca Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesinde huzur ve sükûnet içinde yaşamışken, Balkanlar'daki coğrafi ve siyasi değişimlerin etkisiyle zor bir döneme girmiştir. Balkan Savaşları sonrasında Osmanlı'dan koparak bağımsızlık ilan eden Makedonya, Türk nüfusunun varlığını zorla sildirmeye çalışan bir politika izlemeye başlamıştır. Yüzyıllar boyunca bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik dokusunda yer alan Makedonya Türkleri, sadece vatansızlıkla değil aynı zamanda büyük bir zulümle karşılaşmışlardır. Bu zulüm, yalnızca ekonomik ambargolarla sınırlı kalmamış, İslâmî inanç esasları, kılık kıyafet özgürlüğü ve diğer kültürel haklar da hedef alınmış, en temel hakları olan mülk sahiplikleri gasp edilmiştir. Yüzyıllarca süren bu mağduriyet, sadece fiziksel değil aynı zamanda psikolojik bir travma olarak toplumun hafızasında derin izler bırakmıştır.

Makedonya'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından, Türk halkının karşılaştığı zulüm ve hak ihlalleri, ülkedeki siyasal yapıların egemenlik arayışları ve etnik temizlik politikalarıyla pekiştirilmiştir. 1991 yılında Makedonya Cumhuriyeti'nin kurucu anayasasında yapılan düzenlemelerle, 1950 sonrası Türkiye'ye göç etmiş olan Makedonya Türklerinin vatandaşlık hakları engellenmiş, "anavatana göç edenler hariç" gibi bir ibareyle Türklerin geri dönüşüne kapalı bir sistem oluşturulmuştur. Bununla birlikte, Türklerin etnik kimliklerine ve kültürel haklarına yönelik sürekli bir baskı ve dışlanma politikası izlenmiştir. Makedonya hükümeti, bu politikaları uygularken, tarihsel sorumluluklarını göz ardı etmiş ve soydaşlarını bir anlamda dışlamıştır.

2021 yılı, Makedonya Türkleri için bir dönüm noktası olmuştur. Yapılan anayasa değişikliği ile 1950 sonrası Türkiye'ye göç eden Makedonya Türklerinin vatandaşlık hakları yeniden düzenlenmiş ve "anavatana göç edenler hariç" ibaresi kaldırılmıştır. Ancak yasal bir düzenleme yapılmış olmasına rağmen süreç hâlâ istenilen şekilde gelişmemiş, başvurular bürokratik engellerle karşılaşmış ve yavaş ilerlemiştir. Türk Milli Birlik Hareketi Genel Başkanı Erdoğan Saraç yaptığı açıklamada, Makedonya hükümetinin başvuru sahiplerine karşı keyfi bir bürokrasi yarattığını ve başvuruların kasıtlı olarak geciktirildiğini belirtmiştir. Bu durum bir anlamda Makedonya hükümetinin geçmişle yüzleşme ve Türk halkına olan borçlarını ödeme konusunda isteksiz olduğunu gösteren bir tutum olarak kaydedilmiştir.

Bugün Makedonya'dan Türkiye'ye göç eden Türklerin yeniden vatandaşlık edinme talepleri, hâlâ bürokratik engellerle karşı karşıyadır. 2024 yılı itibarıyla başvuruların sayısı 8.000 civarına ulaşmış olsa da sürecin uzunluğu ve kararların yavaşlığı başvuranların mağduriyetine yol açmaktadır. Şu ana kadar yalnızca 42 başvuru karara bağlanmış ve bunlardan 27'sine vatandaşlık verilmiştir. Başvuruların çoğunluğunun yaşlı bireyler tarafından yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda bu yavaş süreç, Makedonya hükümetinin Türk vatandaşlarının haklarını alenen reddettiği veya onlara hak ettikleri saygıyı göstermediği bir tablo çizmektedir.

Makedonya hükümeti, yalnızca bürokratik bir çözüm yolu izlemekle kalmamalı aynı zamanda geçmişte Türk halkına karşı işlediği haksızlıkları kabul etmeli ve tarihsel bir sorumluluk olarak bu mağduriyetleri telafi etmelidir. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, Makedonya'nın ulusal birliğini ve toplumdaki barışı pekiştirecek ve geçmişin travmalarını iyileştirecektir. Hükümetin, vatandaşlık başvurularını hızlandırarak bu sorumluluğu yerine getirmesi ve hakları geri iade etmesi izahtan varestedir.

Bu bağlamda Erdoğan Saraç'ın çağrısına kulak verilmeli ve Makedonya hükümeti, bu süreci hızla ve adil bir şekilde sonuçlandırmalıdır. Geçmişle yüzleşme, sadece tarihe saygı göstermek değil aynı zamanda geleceğe de umut bırakmaktır. Türk halkına iade-i itibar yapılması Makedonya'nın uluslararası prestiji açısından da önemli bir adım olacaktır. Dolayısıyla Makedonya hükümetinin vereceği hızlı bir karar, sadece hukuki bir başarı değil aynı zamanda toplumsal bir iyileşme sürecinin başlangıcı olacaktır.